

Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri Turizm Bölümü Öğrencilerinin AB Ülkelerinde Staj Sürecindeki Gelişim Değişkenlerine İlişkin Bulgular (Development of Variables Results of the Anatolian Vocational and Technical High School Tourism Department Students During the Training Process in the EU Countries)

*Murat ÖZEKİN^a

^a Fethiye Anatolian Vocational and Technical High School, Muğla/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim

Tarihi:11.02.2016

Kabul Tarihi:04.05.2016

Anahtar Kelimeler

Mesleki ve teknik anadolu liseleri

Turizm eğitimi

Beceri eğitimi

Staj

Öz

Meslekî ve teknik eğitim, toplumsal hayatın her alanında ihtiyaç duyulan mesleklerde istihdam edilecek nitelikli insan gücü yetiştirilmesi amacıyla gerekli bilgi, beceri ve yetkinliklerin kazandırılması süreçlerinden oluşmaktadır. İş dünyasının talep ettiği nitelikli insan gücünü yetiştirebilmek sadece teorik eğitimle mümkün değildir, okulda kazandırılan bilgi ve becerilerin gerçek iş ortamında fiilen çalışmak suretiyle bu becerilerin pekiştirilmesi eğitimden iş hayatına geçişin anahtarıdır. Meslekî ve teknik eğitim ile toplumun, ekonominin ve iş gücü piyasasının ihtiyaçları arasındaki ilişkiyi güçlendirerek istihdamın sağlanması, özellikle sektörde uzmanlık gerektiren işlerde meslekî ve teknik okul ve kurum mezunlarının, alanında belge sahibi olanların istihdamının sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir. Özellikle turizm sektöründe istihdam edilecek personelin niteliği, hizmetin kalitesi ve sürdürülebilirliğini doğrudan etkilemekte; işletmelerin rekabet ve büyümedeki en önemli faktörlerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerin turizm bölümlerinde eğitim görmekte olan öğrencilerin AB ülkelerindeki stajları sürecinde gelişim değişkenlerine ilişkin bulgular incelenmiştir.

Keywords

Vocational and technical anatolian high schools

Tourism education

Practical training

Internship

Abstract

Vocational and technical education is consist of necessary knowladge of practical training and competences of acqusion to raise qualified human recources for occupations needed in every stage of social life. To raise qualified human recources demanded by business life is not possible only with theoretical education. Reinforcing of obtained knowladge and skills at real business life and acqusion of new competences is the key factor to the transition from school to the business life. Another important point is that vocational and technical training of students should have the opportunities to get occupations which coincides with the departments of their study and show their real potential. With vocational and technical training, the needs of society, economy and labour must be strenghtened especialy in the sector that requires expertise, vocational and technical school and institution graduates and those who certified must be taken. In this study, development of variables results of the anatolian vocational and technical high schools tourism students during the internship process in the eu countries were examined.

* Sorumlu Yazar: muratozekin@yahoo.com (M. Özekin)

GİRİŞ

Meslekî ve teknik eğitim, toplumsal hayatın her alanında ihtiyaç duyulan mesleklerde istihdam edilecek nitelikli insan gücü yetiştirilmesi amacıyla gerekli bilgi, beceri ve yetkinliklerin sistemli olarak verildiği eğitim türüdür (Eşme, 2007). Mesleki eğitim yeni kuşakların toplum hayatına hazırlanması amacıyla gerekli bilgi, beceri ve anlayış kazanmalarına ve kişilik geliştirmelerine yardım etmektedir (Hacıoğlu ve diğerleri, 2008, s.8).

Türkiye'nin nitelikli insan gücü ihtiyacı düşünüldüğünde, meslekî eğitimin kalitesinin artırılmasına yönelik olarak geliştirilecek stratejiler ve politikalar büyük önem kazanmaktadır. Hızla değişen teknolojik bilgi, üretim yöntemleri ve iş hayatındaki gelişmelere paralel dinamik bir yapı sergileyen meslekî ve teknik eğitimin önemi ise tüm dünyada giderek artmaktadır. Turizm endüstrisi; yarattığı katma değer, istihdam ve yatırımlar bakımından dünya hizmet endüstrisi içerisinde en büyük paya sahiptir (Boylu 2009, s.934).

Bu dinamik yapı sürekli kendini yenileyen bir eğitim sistemini, teknolojik altyapı yatırımlarının güçlendirilmesini, dünyadaki gelişmelerin yakından takip edilmesini ve özel sektörle yakın bir işbirliğini gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda meslekî ve teknik eğitim, ekonominin hedefleri ve iş dünyasının talepleri doğrultusunda bireylere bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmalıdır (Meb, 2013-2017, s.11).

Modern turizm anlayışının gerektirdiği hizmet kalitesinin sağlanması ve turist ile turiste hizmet edenler arasındaki ilişkilerin sağlıklı ve kaliteli olarak gerçekleştirilmesi zorunluluğu, büyük ölçüde sektörde istihdam edilen işgücünün meslekî ve teknik eğitim düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır (Christou, 1999).

Mesleki ve teknik anadolu liseleri, Türk milli eğitimi'nin amaçları doğrultusunda, ilköğretimi bitiren öğrencilerin devam edebileceği 4 yıllık eğitim sonunda meslek kazandıran, ülke ekonomisine katkı sağlayacak ara eleman yetiştiren orta öğretim kurumlarıdır (Ünlüönen ve Boylu, 2005). Öğrenciler öğrenimleri süresince haftanın belirli günlerinde mesleki eğitimlerine yönelik turistik işletmelerde staj yapmaktadırlar.

Otelciliğin bir işkolu olarak ülkemizde gelişimi bu alanda çalışacak personelin eğitimini de gerekli kılmıştır. Türkiye'de milli eğitim bakanlığı'na bağlı ilk otelcilik ve turizm meslek lisesi Ankara' da 1961-62 öğretim yılında otelcilik okulu adıyla açılmıştır. 1973-74 öğretim yılında bu okulların adı "Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi" olarak değiştirilmiştir. 1984-1985 öğretim yılından itibaren, bu okullara bir yıl yabancı dil hazırlık sınıfı eklenerek öğretim süresi dört yıla çıkarılmış ve isimleri "Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi" olarak değiştirilmiştir. 2004-2005 öğretim yılında ise tüm anadolu liselerinde olduğu gibi anadolu otelcilik ve turizm meslek liselerinde de hazırlık sınıfı kaldırılarak, öğretim süresi dört yıl olarak belirlenmiştir.

2014 yılında otelcilik ve turizm meslek liseleri yerini mesleki ve teknik anadolu liseleri'ne bırakmıştır. Bu okulların dokuzuncu sınıftaki eğitim programı tüm genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında olduğu gibi ortak dersleri kapsamaktadır. Dokuzuncu sınıfın sonunda öğrenci ilgi duyduğu alanı belirleyerek 10. sınıftan itibaren seçtiği alanda eğitim öğretime başlamaktadır. Öğrencilerin alan ve dal seçimlerinde mesleklerin bölgesel istihdam imkânları da dikkate alınmaktadır.

Mesleki ve teknik anadolu liselerinin turizm programlarında öğrenim gören öğrenciler, sektörün taleplerini karşılayacak şekilde; her yıl ekim-mart ayları arasındaki altı aylık sürede okulda teorik ve uygulamalı eğitim görürlerken; turizm sezonunun açılmasından itibaren, nisan-eylül ayları arasındaki ikinci altı aylık dönemde turizm işletmelerinde uygulamalı eğitime başlayarak staj yapmaktadırlar.

Öğrencilere okudukları alanda yer alan tüm dallara yönelik ortak yeterlikleri kazandıran dersler ağırlıklı olarak 10. ve 11. sınıfta verilmektedir. 10 ve 11. sınıflardaki öğrenciler mayıs ayının ilk haftasından başlayarak, eylül ayının son haftasına kadar alanları doğrultusunda turistik işletmelerde staj uygulaması yapmaktadırlar. 12. sınıfta ise diplomaya götüren mesleki yeterliklerin kazandırılmasını içeren dersler yer almaktadır. 12. sınıfın sonunda programı tamamlayarak mezun olan öğrenci, alan diploması alarak yükseköğrenime devam edebilmektedir. Mezun olan öğrenci öğrenimi sırasında seçtiği dalda/meslekte kazandığı yeterliklerin karşılığında ayrıca sertifika almaya hak kazanmaktadır.

Öğretim programının herhangi bir yılında ayrılan öğrencinin kazandığı yeterlikler ise sertifika programlarında değerlendirilmektedir (MEB, 2009, s.15). 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu meslekî ve teknik eğitimin okul ve kurumları, işletmeler ile iş birliğine dayalı olarak yapılandırmıştır. Ayrıca, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 5544 sayılı Meslekî Yeterlilik Kurumu Kanunu ve 6111 sayılı Kanun ile 6287 sayılı Kanunun konu ile ilgili maddeleri meslekî ve teknik eğitimin yasal çerçevesini oluşturmaktadır.

Ülkemizde 2006 yılında kurulan Mesleki Yeterlilik Kurumu, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde ilk, orta ve yüksek öğretim dahil, meslekî, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yolları ile kazanılan tüm yeterliliklerin geliştirilmesi, uygulanması ve bunlara ilişkin yetkilendirme, denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin kural ve faaliyetleri yapmakla görevlendirilmiştir. 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kanunu 2016/1 tebliğine göre 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununa göre ustalık belgesi almış olanlar ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı meslekî ve teknik eğitim okullarından ve üniversitelerin meslekî ve teknik eğitim veren okul ve bölümlerinden mezun

olup, diplomalarında veya ustalık belgelerinde belirtilen bölüm, alan ve dallarda çalıştırılanlar için ayrıca bir belge alma şartından muaf tutulmuşlardır (Resmi Gazete, 2016/1, Madde 3-2)

Ülkemizde Ortaöğretim düzeyinde milli eğitim bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren meslekî ve teknik anadolu liseleri ile özel mesleki ve teknik anadolu liseleri mevcuttur. Yaygın eğitim kapsamında ise meslekî açık öğretim lisesi program içeriği bakımından örgün eğitimdeki meslek liselerinin program içerikleriyle aynı olmasına karşın, ders geçme ve kredi sistemine göre mezun vermekte ve uzaktan öğretimin temel süreçlerinden yararlanmaktadır.

Mesleki açıköğretim lisesi zorunlu temel eğitimini tamamlamış, gerçek iş ortamında fiilen çalışmak suretiyle meslek öğrenmek isteyen onbeş yaş ve üzerindeki kişilerin teorik ve pratik meslekî eğitimlerinin bir programa göre yapılmasını sağlayarak, çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Çıraklık programına devam edebilmek için ortaokulu bitiren bireyler çıraklık ve eğitim merkezlerine, açık öğretim lisesi veya meslekî açık öğretim lisesine kaydolmak zorundadırlar. Diğer yaygın eğitim kurumları olarak turizm eğitim merkezleri, halk eğitim merkezleri ve meslek edindirmeye yönelik faaliyet gösteren özel mesleki eğitim kursları sayılabilir (Emir, Arslan ve Kılıçkaya 2008).

Teknolojik değişimler nedeniyle değişen mesleklere yeni oluşan mesleklerin öngördüğü bilgi, beceri ve yetenekler de değişmektedir. Nitelikli insan gücü ancak etkin ve kaliteli turizm eğitim ve öğretimiyle sağlanabilmektedir (Ünlüöner, 2000. s.218). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim süresi içinde teoride edindiği bilgilerde pratik kazanması, iki yöntem ile gerçekleştirilebilmektedir. Bunlardan birincisi eğitim gördüğü kuruma ait uygulama alanı ve tesislerinde göreceği uygulamalar, ikincisi de turizm işletmelerinde yapacağı stajdır (Pelit ve Güçer, 2006 s.144).

Okul-işletme işbirliğinin temel amacı, öğrencilere öğrenimlerini tamamlamak ve aynı zamanda bir meslek alanına hazırlama olanağı sağlamaktır. Bu işbirliği programları ortak sorumluluk, mevcut kaynaklardan uygun düzeyde yararlanma, gençliğe ve topluma hizmet, eğitim olanaklarını zenginleştirme gibi temel kavramlara dayalı olarak şu amaçları gerçekleştirmeye çalışmaktadır (Gürol, 1997: 58):

- Öğrenmeyi daha anlamlı ve işlevsel yapmak, kuram ve uygulama arasındaki boşluğu doldurmak, sınıf çalışmalarını gerçek çalışma koşullarıyla ilişkili kılmak,
- Genel ve özel nitelikte iş becerileri, alışkanlıkları, bilgi kazanma ve istendik tutum ve davranışlar geliştirme olanağı sağlamak,
- Okul ve işyeri arasında gerekli koordinasyon olanaklarını sağlamak,

- Özel ve iş kollarında meslek eğitimi olanakları yaratarak örgün meslek eğitimi hizmetlerini takviye etmek,
- Ekonomik nedenlerle eğitime devam edemeyen öğrencilere ekonomik olanaklar sağlamak,
- Okuldan iş yaşamına geçişte uyumu kolaylaştırmak,
- Toplumun ve sektörün mevcut olanaklarından ve kaynaklarından yararlanmak,
- Genel ve mesleki eğitim veren okulların eğitim hizmetlerinin kapsamını genişletmek.

Günümüzde turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ile örgün eğitim kurumları arasında staj alanında ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Eğitim kurumları ile turizm işletmelerinin staj ve stajyerlerden beklentileri birbirinden son derece farklıdır. Eğitim kurumları için beceri eğitimi, eğitimin bir parçası ve devamıdır (Hacıoğlu vd. 2008, s. 67).

Değişik düzeyde turizm eğitimi veren kurumlardaki staj süreçleri çeşitli yönleriyle farklı çalışmalarda ele alınmıştır. Lisans ve Önlisans düzeyinde eğitim veren kurumlarda staj süreçleri Ağaoğlu (1991), Özkan (1992), Kızılırmak (2000), Küçüktopuzlu (2002), Kuşluvan ve Kuşluvan (2000), Türüoğlu (2003), Kozak ve Kızılırmak (2001), Yıldırım (2002), Yüksel ve diğerleri (2002), Üzümcü ve Bayraktar (2004), Ünlüönen (2000, 2004), Aksu ve Köksal (2005), Çetin (2005), Kozak (2005), Güzel (2006), Pelit ve Güçer (2006), Akbaba ve diğerleri (2006), Türkay ve Yağcı (2007), Emir, Arslan ve Kılıçkaya (2008), Boylu (2009), Baltacı ve diğerleri (2012) tarafından çeşitli yönleriyle farklı çalışmalarda ele alınmıştır.

Ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenciler üzerine yapılan az sayıdaki çalışma ise Çapar (2002), Gürdal (2002), Güçer (2004), Boylu (2004), Kozak (2005), Ünlüönen ve Boylu (2005), Pelit ve Güçer (2006) ve Özekin (2010) tarafından değişik boyutlarıyla araştırılmıştır.

Bu çalışmada ise daha önceki yapılan çalışmalar değerlendirilerek gelişim değişkenlerine ilişkin bulgular saptanmaya çalışılmıştır. Türkiye'deki ortaöğretim düzeyindeki mesleki turizm eğitiminin etkinliğinin artırılmasına katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Hipotezler

Turizm sektörünün en önemli sorunlarından birisi olan kalifiye personel eksikliği, mevsimlik çalışma, sosyal haklar yönünden gözlenen eksiklikler, düşük ücretler, çalışma saatlerinin uzunluğu, mevsimlik tesislerdeki barınma ortamlarının sağlıksızlığı, iş hacmindeki düşüşte işlerini kaybetme riski ve her an daha niteliksiz bir elemanla "ikame" edilebilme olasılığı vs. gibi personelle ilgili birçok sorun mevcuttur (Kozak, 2005). Bütün bu ve benzeri sorunlar nitelikli elamanın turizm sektörünü terk etmesi üzerinde etkilidir. Ayrıca son yıllarda personel giderlerinin düşürülmesi politikası gereği birçok turizm işletmesini daha fazla stajyer

öğrenci çalıştırmaya yöneltmiştir. Staj kuramsal meslek bilgisine sahip kişilerin, aldıkları akademik bilgileri gerçek yaşamda kullanma ve deneme, diğer bir deyişle, edindiği bilgileri, yaparak-yaşayarak davranışa dönüştürme deneyimidir (Çetin, 2005). Sektörde bazı işletmeler, stajyer öğrencilerin teorik bilgilerini uygulamayla pekiştiren öğrenciler olduğunu unutup, onları ucuz işgücü olarak görmektedir (Buluç, 1992).

Milli eğitim bakanlığı tarafından 3308 sayılı meslekî eğitim kanununda belirtildiği üzere işletmelerde meslekî eğitim gören öğrencilere iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası uygulanmaktadır. Stajyer öğrencilerin sigorta priminin MEB ve YÖK tarafından karşılanması ve asgari ücretten daha az bir tutarın ücret olarak ödenmesi stajyer öğrencilere olan talebi arttıran bazı unsurlardandır.

Bu çalışmada, daha önce yapılan çalışmalar değerlendirilmiş, anket yoluyla yapılan araştırma ve elde edilen bulgularla, diğer literatür çalışmalarının da çözüm önerileri desteklenmeye çalışılmıştır. Ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin işbaşı eğitimi sırasında gelişim değişkenleri ile ilgili bulguları tespit ederek, demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediklerine göre analiz edilerek örneklemin ne tür özelliklere sahip olması gerektiği konusuna da açıklık getirilecektir.

Bu çerçevede aşağıda yer alan hipotezler test edilmiştir:

H1: Genel memnuniyet ile gelişim değişkenleri arasında ilişki vardır.

H2: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H3: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet yaşa göre farklılık göstermektedir.

H4: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet öğrenim görülen bölüme göre farklılık göstermektedir.

H5: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet gidilen ülkeye göre farklılık göstermektedir.

H6: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet çalışılan işletme türüne göre farklılık göstermektedir.

H7: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet çalışılan departmana göre farklılık göstermektedir.

H8: Yabancı dil seviyesi yurtdışı stajdan önce ve sonra anlamlı farklılık göstermektedir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan anket formu araştırmacı tarafından mesleki eğitime yönelik literatürde yer alan çalışmalar incelenerek oluşturulmaya çalışılmıştır. Ankette yer alan

ifadelerin öncelikle bu konuda uzman akademisyenler tarafından incelenmesi sağlamıştır. Uzmanlardan gelen eleştiri ve öneriler neticesinde anket formunda bazı değişiklikler yapılmıştır.

Anket formu üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda yabancı dil gelişimi, kişisel gelişim, mesleki gelişim ve vizyon gelişimini ölçmeye yönelik 31 ifade yer almaktadır. İkinci kısımda genel memnuniyet düzeyini ölçmeye yönelik 10 ifade yer almaktadır. Anket formunun üçüncü kısmında ise katılımcıların demografik özellikleri ile mesleki niteliklerini belirlemeye yönelik 11 ifade yer almaktadır. İlk iki kısımda yer alan ifadeler 5'li likert ölçeğiyle değerlendirilmiştir. Ölçekte; Hiç Katılmıyorum (1), Az Katılıyorum (2), Orta Düzeyde Katılıyorum (3), Çok Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5) puanlarını temsil etmektedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın yapılabilmesi için ticaret ve turizm eğitimi genel müdürlüğünden tüm otelcilik ve turizm meslek lisesi okullarının bilgileri ve gerekli yasal izin alınmıştır. Araştırmanın çalışma evreni avrupa birliği projelerine katılarak stajını yurtdışı işletmelerde yapmış 43 ilimizdeki otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencisi 652 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılardan 369 adet anket geri gönderilmiştir. Bu anket formlarından 21 tanesi güvenilirlik bakımından ve eksik doldurulduğu için araştırma kapsamına alınmamıştır. Araştırmada toplam 348 anket kullanılmıştır. Bu anketlerden elde edilen verilerin tamamı değerlendirmeye alınmıştır.

Kullanılan Ölçme Aracı

Veriler anket tekniği ile yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı vasıtasıyla değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla korelasyon analizi uygulanmış, ortalama ve sapma değerleri belirlenmiştir.

Kullanılan İstatistik Analizler

Çalışmada avrupa birliği projelerine katılarak stajını yurtdışında yapmış olan öğrencilerin mesleki gelişimlerdeki bulgular için frekans çizelgesi hazırlanmıştır. Mesleki gelişimlerini ölçmek amacıyla yöneltilen 41 ifadeye ilişkin görüşler ise faktör analizine tabi tutulmuştur. Genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin cinsiyete, yaşa, öğrenim görülen bölüme, gidilen ülkeye, staj yapılan departmana göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır.

Bulgular

Çalışmada, AB ülkelerinde beceri eğitimi/staj yapmış olan öğrencilerin mesleki gelişimlerdeki bulgular için frekans çizelgesi yapılmıştır. Mesleki gelişimlerini ölçmek

amacıyla yöneltilen 41 ifadeye ilişkin görüşler ise faktör analizine tabi tutulmuştur. Genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin cinsiyete, yaşa, öğrenim görülen bölüme, gidilen ülkeye, staj yapılan bölüme göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ANOVA yapılmıştır. Yabancı dil seviyesinin programdan önceki ve sonraki durumunun farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t-TESTİ yapılmıştır.

Tablo 1’de görüldüğü gibi anketi cevaplayanların % 75’i erkek ve %25’i kadındır. Öğrencilerin % 1’i 13-14 yaş, % 19’u 15-16 yaş, % 55’i 17-18 yaş, % 19’u 19-20 yaş arası ve % 6’sı 21 yaşın üzerindedir. Araştırmaya katılanların öğrenim gördükleri bölüm dikkate alındığında % 34’ü konaklama hizmetleri, % 18’i seyahat hizmetleri, % 47’si yiyecek ve içecek hizmetleri ve % 1’inin diğer bölümlerde eğitim gördüğü anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılanların proje kapsamında gidilen ülkeler göz önüne alındığında % 27’si Almanya, % 21’i İspanya, % 10’u İtalya, % 8’i Polonya, % 7’si Bulgaristan, % 6’sı İngiltere, % 4’ü Hollanda ve yine % 3’lük oranlarla Slovenya, Portekiz, Fransa, Avusturya, % 1’lik oranla ise Çek Cumhuriyeti, İsveç, Estonya, Finlandiya ve Macaristan yer almıştır.

Öğrencilerin proje kapsamında yurtdışında kalınan süre sorusuna ise % 12’si 1–2 hafta, % 69’u 3–4 hafta, % 1’i 5-6 hafta, % 6’sı 7-8 hafta, % 8’i 9-10 hafta ve % 3’ü 11 hafta üzerinde cevap vermiştir. Öğrencilerin % 14’ü 2006 yılında, % 10’u 2007 yılında, % 47’si 2008 yılında ve % 29’u ise 2009 yılında proje kapsamında yurt dışında bulunmuşlardır. Araştırmaya katılanların % 26’sı konaklama işletmesi, % 13’ü havayolu-seyahat işletmesi, % 52’si yiyecek içecek işletmesi ve % 9’u ise diğer işletmelerde beceri eğitimi Staj yapmışlardır.

Tablo 1. Anketi Cevaplayana İlişkin Bulgular

Cinsiyet	N	%	Yurtdışında staj yaptığımız işletme türü?	N	%
Erkek	255	75	Konaklama İşletmesi	90	26
Kadın	87	25	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	13
Yaş			Yiyecek İçecek işletmesi	182	52
13-14 arası	2	1	Diğer	32	9
15-16 arası	67	19	Yurtdışında staj yaptığımız işletmede hangi departmanda çalıştınız?		
17-18 arası	190	55	Önbüro	27	8
19-20 arası	67	19	Servis ve Bar	235	68
21 ve üstü	22	6	Mutfak	41	11
Öğrenim Gördüğünüz Bölüm			Kat Hizmetleri	3	1
Konaklama Hizmetleri	117	34	Havayolu/Seyahat Acentası	38	10
Seyahat Hizmetleri	62	18	Muhasebe	2	1
Yiyecek İçecek Hizmetleri	166	47	Diğer	3	1
Diğer	3	1	Leonardo da Vinci programına hangi amaçla katıldınız?*		
Proje Kapsamında Gidilen Ülkeler			Mesleki bilgimi arttırmak	241	72
Almanya	96	27	Yabancı dilimi geliştirmek	285	85

İspanya	74	21	Bireysel gelişimimi sağlamak	150	45
İtalya	36	10	Vizyonumu geliştirmek	146	43
Polonya	26	8	Diğer	18	5
Bulgaristan	24	7	Bu deneyimden sonra dil becerilerinizi ne yönde geliştirdiniz?*		
İngiltere	22	6	Okuma	78	23
Hollanda	16	4	Dinleme	162	48
Slovenya	10	3	Yazma	81	24
Portekiz	8	3	Konuşma	285	84
Fransa	8	3	Dilbilgisi	73	22
Avusturya	8	3	Telaffuz	190	56
Çek Cumhuriyeti	4	1	Kelime bilgisi	136	40
İsveç	4	1	AB ülkelerinde staj öncesi yabancı dil seviyenizi işaretleyiniz.		
Estonya	4	1	1. seviye	10	3
Finlandiya	4	1	2. seviye	49	15
Macaristan	4	1	3. seviye	124	38
Proje Kapsamında Yurtdışında Kalınan Süre			4. seviye	144	44
1-2 hafta	44	12	5. seviye	2	1
3-4 hafta	241	69	AB ülkelerinde staj sonrası yabancı dil seviyenizi işaretleyiniz.		
5-6 hafta	3	1	1. seviye	4	1
7-8 hafta	22	6	2. seviye	4	1
9-10 hafta	28	8	3. seviye	35	11
11 hafta üzeri	10	3	4. seviye	129	39
Proje kapsamında yurtdışında bulunan yıllar			5.seviye	156	48
2006	49	14			
2007	35	10			
2008	161	47			
2009	103	29			

*AB Eğitim programlarından Leonardo da Vinci projesine hangi amaçla katıldınız ve bu deneyimden sonra dil becerilerinizi ne yönde geliştirdiniz sorularına katılımcılar birden çok seçeneği işaretleyebildikleri için oranlar % 100'den fazla çıkmıştır.

Öğrencilerin işletmelerde % 8'i önbüro, % 68'i servis ve bar, % 11'i mutfak, % 1'i kat hizmetleri, % 10'u havayolu-seyahat acentası, % 1'i muhasebe ve geriye kalan % 1'inin ise diğer departmanlarında staj yaptıkları görülmektedir.

Öğrencilerin % 72'si mesleki bilgilerini arttırmak, % 85'i yabancı dilini geliştirmek, % 45'i bireysel gelişimini sağlamak, % 43'ü vizyonunu geliştirmek ve % 5'i diğer sebeplerden dolayı Leonardo da Vinci programına katıldıklarını beyan etmişlerdir. Katılımcıların % 23'ü okuma, % 48'i dinleme, % 24'ü yazma, % 84'ü konuşma, % 22'si dilbilgisi, % 56'sı telaffuz ve % 40'ı kelime bilgisi açısından dil becerilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların LDV programına katılmadan önceki yabancı dil seviyeleri sorulduğunda % 3'ü 1.seviye, % 15'i 2.seviye, % 38'i 3.seviye, % 44'ü 4.seviye ve % 1'i 5.seviye yabancı dil seviyesinde olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların LDV

programına katıldıktan sonraki yabancı dil seviyeleri sorulduğunda ise % 1'i 1.seviye, % 1'i 2.seviye, % 11'i 3.seviye, % 39'u 4.seviye ve % 48'i 5.seviyede olduklarını belirtmişlerdir.

Gelişim Değişkenlerine İlişkin Bulgular

Gelişim değişkenlerine ilişkin ifadeleri sınıflandırmak ve tanımlamak amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucu KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) testi sonucu 0,914 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, örneklem büyüklüğünün bu tür bir analiz için yeterli olduğunu göstermektedir. Gelişim değişkenlerine ilişkin faktörler belirlenirken öz değeri (eigenvalues) 1'den büyük olanlar değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca, değişkenlerden faktör yükleri 0,40'ın altında olanlar değerlendirme dışında tutulmuştur. Faktör analizi sonucu ortaya çıkan dört faktör “kişisel gelişim, mesleki gelişim, vizyon gelişimi, yabancı dil gelişimidir”. Bu dört faktörün toplam varyansı açıklama oranı % 62 dir. Ayrıca, faktörlerin Cronbach's Alfa değerleri oldukça yüksek olup 0,80 ile 0,94 arasındadır ve her faktör en az dört değişkenle açıklanmaktadır. İlk faktör olan “kişisel gelişimin” toplam varyansı açıklama oranı ortalama %41,9'dur ve dokuz değişken ile açıklanmaktadır. İkinci faktör olan “mesleki gelişimin” toplam varyansı açıklama oranı ortalama %12,3'tür ve altı değişkenle açıklanmaktadır.

Tablo 2. Gelişim Değişkenlerine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler ve Değişkenler	Faktör Yükü	Öz Değerler	Varyansın Açıklanma Oranı	Cronbach's Alfa
Faktör 1 – Kişisel Gelişim		10,032	% 41,965	0,94
Kendime güvenim arttı	,759			
Özgüven kazandım	,811			
İletişim becerilerimi geliştirdim	,663			
Kişisel gücümün farkına vardım	,794			
Bireysel kararlar ve sorumluluklar alabileceğim duruma geldim	,743			
Sosyal ortamlara daha çok girmeye başladım	,761			
Yeteneklerimi ve becerilerimi daha iyi kullanabildim	,839			
Yaşam standartımı yükseltmeye başladım	,758			
Beceri ve yeteneklerimi geliştirdim	,552			
Faktör 2 – Mesleki Gelişim		3,184	% 12,345	0,88
İş yaşamının çalışma koşulları hakkında bilgi sahibi oldum	,510			
Mesleğimle ilgili yeni araç ve gereçlerin kullanımı öğrendim	,555			
Okulda öğrendiğim alanımla ilgili bilgileri pekiştirdim	,773			
Okulda aldığım teorik bilgiler ile işletmedeki uygulamanın, birbirinin devamı niteliğinde olduğunu anladım	,719			
Derslerde öğrendiğim bilgileri uygulama imkânım oldu	,885			
Okulda aldığım mesleki eğitimin iş dünyası ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeyde olduğunu anladım	,710			
Faktör 3 – Vizyon Gelişimi		1,436	% 4,558	0,80
Gelecekteki eğitim planlarımı netleştirmemi sağladı	,658			
Gelecekte iş bulmama katkı sağlayacağını düşünüyorum	,655			
Kariyer basamakları hakkında bilgi sahibi olmamı sağladı	,483			
Mezuniyet sonrası çalışacağım alan hakkında bilgilenmemi sağladı	,587			

Faktör 4 – Yabancı Dil Gelişimi		1,178	% 3,630	0,85
Gelecekteki eğitim planlarımı netleştirmemi sağladı	,547			
Gelecekte iş bulmama katkı sağlayacağını düşünüyorum	,571			
Kariyer basamakları hakkında bilgi sahibi olmamı sağladı	,724			
Mezuniyet sonrası çalışacağım alan hakkında bilgilenmemi sağladı	,729			

Üçüncü faktör olan “vizyon gelişiminin” toplam varyansı açıklama oranı ortalama %4,5’tir ve dört değişkenle açıklanmaktadır. Dördüncü faktör olan “yabancı dil gelişiminin” toplam varyans açıklama oranı %3.6’dır ve dört değişkenle açıklanmaktadır.

Genel Memnuniyete İlişkin Bulgular

Öğrencilerin AB projesi kapsamında yurtdışında yaptıkları staj için genel memnuniyet düzeylerini belirleyebilmek amacıyla yöneltilen ifadelerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin AB projesi kapsamında yurtdışında yaptıkları staj için memnuniyet düzeyleri

	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Alfa (α)
Genel Memnuniyet				0,92
Çalışma saatleri uygundu	348	4,1352	0,8268	
Çalıştığım işletmeden memnundum	348	4,0552	0,8969	
Sosyal ve kültürel aktiviteler yeterliydi	348	3,7601	1,1383	
Ulaşım-sigorta-rehberlik faaliyetleri yeterliydi	348	3,8034	1,1352	
Konaklama imkânları yeterliydi	348	4,0347	0,9455	
Yeme-İçme imkânları yeterliydi	348	3,8208	1,0424	
LDV programı hakkında yerleştirme öncesi yeterli bilgi verildi	348	3,9532	0,9016	
LDV programı tarafından sağlanan mali katkı yeterliydi	348	3,5333	1,2363	
LDV programına katıldığım için memnunum ve yine katılım	348	4,3469	0,7941	
LDV programına başkalarının katılmasını tavsiye ederim	348	4,3924	0,7750	

Genel memnuniyete ilişkin on ifadenin güvenilirlik katsayısı (Cronbach’s Alfa) 0,92 olarak hesaplanmıştır. Programa katılanların genel memnuniyet düzeylerinin 3 ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Ayrıca programa katılanlar, tekrar aynı bir programa katılmaya (4,35) ve programı başkalarına tavsiye etmeye (4,38) yatkındırlar. Yine araştırmaya katılanlar çalıştıkları işletmeden memnun (4,04), konaklama imkanlarının yeterli (4,02) ve çalışma saatlerinin uygun (4,12) olduğunu beyan etmişlerdir.

Korelasyon Analizi Sonuçları

Genel memnuniyet ile gelişim değişkenleri arasındaki ilişkiyi test edebilmek için KORELASYON analizi yapılmış ve sonuçlar tablo 4'te sunulmuştur. Korelasyon analizi sonucuna göre gelişim değişkenleri ile genel memnuniyet arasında 0,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Genel memnuniyet ile gelişim değişkenleri arasındaki ilişki

		Genel Memnuniyet	Kişisel Gelişim	Mesleki Gelişim	Vizyon Gelişimi	Yabancı Dil Gelişimi
Genel Memnuniyet	Pearson Correlation	1				
	Sig. (2-üçlü)	,				
Kişisel Gelişim	Pearson Correlation	,429**	1			
	Sig. (2-üçlü)	,000	,			
Mesleki Gelişim	Pearson Correlation	,248**	,370**	1		
	Sig. (2-üçlü)	,000	,000	,		
Vizyon Gelişimi	Pearson Correlation	,244**	,470**	,540**	1	
	Sig. (2-üçlü)	,000	,000	,000	,	
Yab. Dil Gelişimi	Pearson Correlation	,168**	,672**	,362**	,497**	1
	Sig. (2-üçlü)	,002	,000	,000	,000	,

** 0.01 anlamlılık düzeyinde (2-üçlü).

Dolayısıyla programa katılan öğrencilerin gelişim değişkenlerini yeterli gördükleri sürece genel memnuniyette de artış meydana gelecektir. Tablo 4'teki bulgular incelenince kişisel gelişim ile genel memnuniyet arasındaki ilişki katsayısının (0,429) diğer değişkenlerle olan ilişkilere göre daha yüksek düzeyde olduğu dikkati çekmektedir. Sonuç olarak, **H1 hipotezi** kabul edilmiştir.

Farklılık Analizine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu aşamasında araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla ANOVA ve t-TESTİ yapılmıştır. Bu çerçevede genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin cinsiyet, yaş, öğrenim görülen bölüm, gidilen ülke, çalışılan işletme türü ve çalışılan departmana göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla aşağıdaki analizler yapılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 5. Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları Tablosu

	Cinsiyet	n	A.O.	S.S.	t	p
Yabancı Dil Gelişimi	Erkek	252	4,2011	,53670	3,088	,002
	Kadın	93	4,2715	1,06300	2,522	
Kişisel Gelişim	Erkek	252	4,1940	,54911	-2,456	,015
	Kadın	93	3,9439	,87703	-2,273	
Mesleki Gelişim	Erkek	252	4,0974	,55217	-5,151	,000
	Kadın	93	4,1726	,54173	-5,137	
Vizyon Gelişimi	Erkek	252	4,2183	,54020	-,869	,386
	Kadın	93	4,6066	,47814	-,869	
Genel Memnuniyet	Erkek	252	4,0659	,70445	3,683	,000
	Kadın	93	3,7525	,86155	3,400	

t-Testi sonuçlarına göre genel memnuniyet ve kişisel gelişim değişkenlerinden olan memnuniyetin, cinsiyet değişkenine göre vizyon gelişimi haricinde farklılık göstermektedir. Vizyon gelişimi konusundaki yeterlilik cinsiyete göre herhangi bir farklılık göstermemektedir. Sonuç olarak, vizyon gelişimi değişkeni dışında **H2 hipotezi** kabul edilmiştir.

Tablo 6. Yaşa Göre Anova Sonuçları Tablosu

	Yaş	n	A.O.	S.S.	F	p
Yabancı Dil Gelişimi	13-14	1	4,5000	,	11,732	,000
	15-16	65	4,4538	,40237		
	17-18	190	4,1140	,54562		
	19-20	67	4,0336	1,15789		
	21 ve üzeri	22	5,0000	,00000		
Kişisel Gelişim	13-14	1	4,1250	,	6,110	,000
	15-16	65	4,4154	,45614		
	17-18	190	4,1264	,562221		
	19-20	67	3,8885	1,01555		
	21 ve üzeri	22	4,0000	,00000		
Mesleki Gelişim	13-14	1	4,0667	,	21,137	,000
	15-16	65	4,4349	,41501		
	17-18	190	3,9819	,54453		
	19-20	67	4,0376	,56747		
	21 ve üzeri	22	4,6000	,00000		
Vizyon Gelişimi	13-14	1	4,0000	,	17,063	,000
	15-16	65	4,4577	,42520		
	17-18	190	4,1395	,55183		
	19-20	67	4,4950	,48697		
	21 ve üzeri	22	5,0000	,00000		
Genel Memnuniyet	13-14	1	3,9000	,,	14,045	,000
	15-16	65	4,1723	,61071		
	17-18	190	4,0374	,73014		
	19-20	67	3,9938	,83650		
	21 ve üzeri	22	2,9000	,00000		

Genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin yaşa göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, **H3 hipotezi** kabul edilmiştir.

Tablo 7. Öğrenim Görülen Bölümlere Göre Anova Sonuçları Tablosu

	Öğrenim Görülen Bölüm	n	A.O.	S.S.	F	p
Yabancı Dil Gelişimi	Konaklama Hizmetleri	112	4,2522	,47635	4,639	,003
	Seyahat Hizmetleri	164	4,1855	,57442		
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	59	4,1229	1,25032		
	Diğer	10	5,0000	,00000		
Kişisel Gelişim	Konaklama Hizmetleri	112	4,2578	,44179	7,703	,000
	Seyahat Hizmetleri	164	4,1751	,60895		
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	59	3,7639	1,00302		
	Diğer	10	4,0000	,00000		
Mesleki Gelişim	Konaklama Hizmetleri	112	4,3012	,37553	19,290	,000
	Seyahat Hizmetleri	164	3,9638	,59597		
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	59	4,1153	,59283		
	Diğer	10	4,6000	,00000		
Vizyon Gelişimi	Konaklama Hizmetleri	112	4,2165	,46800	13,590	,000
	Seyahat Hizmetleri	164	4,2332	,58753		
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	59	4,6596	,41704		
	Diğer	10	5,0000	,00000		
Genel Memnuniyet	Konaklama Hizmetleri	112	3,8116	,68362	23,197	,000
	Seyahat Hizmetleri	164	4,2893	,63284		
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	59	3,6312	,87751		
	Diğer	10	2,9000	,00000		

Genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin öğrenim görülen bölüme göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin öğrenim görülen bölüme göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Sonuç olarak **H4 hipotezi** kabul edilmiştir.

Tablo 8. Gidilen Ülkeye Göre Anova Sonuçları Tablosu

	Ülkeler	n	A.O.	F	p
Yabancı Dil Gelişimi	Almanya	93	4,3495	6,287	,000
	İtalya	74	4,0428		
	İspanya	71	4,2813		
	İngiltere	52	4,1923		
	Diğer Ülkeler	55	4,0481		
Kişisel Gelişim	Almanya	93	4,3185	5,118	,000
	İtalya	74	4,0051		
	İspanya	71	4,3871		
	İngiltere	52	4,2308		
	Diğer Ülkeler	55	4,0385		
Mesleki Gelişim	Almanya	93	4,3455	8,014	,000
	İtalya	74	3,9423		
	İspanya	71	4,2704		
	İngiltere	52	3,8167		
	Diğer Ülkeler	55	3,7590		
Vizyon Gelişimi	Almanya	93	4,2876	4,136	,000
	İtalya	74	4,1115		
	İspanya	71	4,2788		
	İngiltere	52	4,2788		
	Diğer Ülkeler	55	4,1827		
Genel Memnuniyet	Almanya	93	3,8559	6,537	,000
	İtalya	74	4,1248		
	İspanya	71	4,2273		
	İngiltere	52	4,4124		
	Diğer Ülkeler	55	4,1103		

Genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin gidilen ülkeye göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre, genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin gidilen ülkeye göre farklılık gösterdiği belirlenmiş ve **H5 hipotezi** kabul edilmiştir.

Tablo 9. Beceri Eğitimi Alınan İşletme Türüne Göre Anova Sonuçları Tablosu

	Staj Yapılan İşletme	n	A.O.	S.S.	F	p
Yabancı Dil Gelişimi	Konaklama İşletmesi	82	4,3963	,39077	7,128	,000
	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	4,0398	,57045		
	Yiyecek İçecek İşletmesi	182	4,1136	,67570		
	Diğer	37	4,5676	1,25920		
Kişisel Gelişim	Konaklama İşletmesi	82	4,3613	,43168	9,966	,000
	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	3,8778	,42066		
	Yiyecek İçecek İşletmesi	182	4,1644	,70389		
	Diğer	37	3,7162	,82635		
Mesleki Gelişim	Konaklama İşletmesi	82	4,3829	,39180	38,529	,000
	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	4,0606	,36932		
	Yiyecek İçecek İşletmesi	182	3,9403	,59575		
	Diğer	37	4,4703	,37776		
Vizyon Gelişimi	Konaklama İşletmesi	82	4,3598	,45150	26,285	,000
	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	3,8920	,43267		
	Yiyecek İçecek İşletmesi	182	4,2949	,55620		
	Diğer	37	4,8919	,31480		
Genel Memnuniyet	Konaklama İşletmesi	82	3,9378	,72973	33,864	,000
	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	3,8136	,73250		
	Yiyecek İçecek İşletmesi	182	4,2438	,66679		
	Diğer	37	2,9865	,25184		

Genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin çalışılan işletme türüne göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin çalışılan işletme türüne göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Sonuç olarak, **H6 hipotezi** kabul edilmiştir.

Tablo 10. Çalışılan Departmana Göre Anova Sonuçları Tablosu

	Cinsiyet	n	A.O.	S.S.	F	p
Yabancı Dil Gelişimi	Önbüro	24	4,7708	,41649	20,793	,000
	Servis ve Bar	206	4,1646	,49983		
	Mutfak	31	4,0000	,52836		
	Kat Hizmetleri	3	4,5833	,52042		
	Seyahat	45	3,9500	1,04664		
	Acentası/Havayolu	2	1,0000	,00000		
	Muhasebe	34	4,8824	,68599		
	Diğer					
Kişisel Gelişim	Önbüro	24	4,6510	,61235	11,177	,000
	Servis ve Bar	206	4,1651	,49536		
	Mutfak	31	4,1116	,67857		
	Kat Hizmetleri	3	4,4583	,31458		
	Seyahat	45	3,9349	1,01742		
	Acentası/Havayolu	2	1,3750	,00000		
	Muhasebe	34	3,9228	,45018		
	Diğer					
Mesleki Gelişim	Önbüro	24	4,7333	,48474	21,611	,000
	Servis ve Bar	206	4,0700	,47539		
	Mutfak	31	3,7793	,66410		
	Kat Hizmetleri	3	4,4000	,34641		
	Seyahat	45	3,9162	,57019		
	Acentası/Havayolu	2	3,4000	,00000		
	Muhasebe	34	4,5647	,20580		
	Diğer					
Vizyon Gelişimi	Önbüro	24	4,7604	,49167	16,830	,000
	Servis ve Bar	206	4,1723	,49575		
	Mutfak	31	4,1048	,63500		
	Kat Hizmetleri	3	4,5833	,28868		
	Seyahat	45	4,4370	,46068		
	Acentası/Havayolu	2	4,0000	,00000		
	Muhasebe	34	4,9706	,17150		
	Diğer					
Genel Memnuniyet	Önbüro	24	4,7042	,61959	20,633	,000
	Servis ve Bar	206	3,9924	,68396		
	Mutfak	31	4,1304	,61291		
	Kat Hizmetleri	3	4,4333	,50332		
	Seyahat	45	4,2246	,79285		
	Acentası/Havayolu	2	3,7000	,00000		
	Muhasebe	34	2,9235	,13720		
	Diğer					

Genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin departmana türüne göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre genel memnuniyet

ve gelişim değişkenlerinin çalışılan departmana göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu bağlamda, **H7 hipotezi** kabul edilmiştir.

Tablo 11. LDV Programından Öncesi ve Sonrası Yabancı Dil Seviyesi Tablosu

	Öncesi Yabancı Dil	Sonrası Yabancı Dil	sd	t	p
N	345	345			
Aritmetik Ortalama	3,2232	4,2899	,03721	-28,743	,000
Median	3,0000	4,0000			
Mode	4,00	5,00			
Standart Sapma	,81379	,81379			
Variance	,66225	,63667			

Eşli t-Testi

Öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra yabancı dil gelişimlerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Eşli t-Testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin programa katılmadan önceki yabancı dil düzeyleri ile programa katıldıktan sonraki yabancı düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin programa katıldıktan sonra yabancı dil düzeylerinde anlam ifade eder şekilde ve olumlu yönde farklılık oluşmuştur. Bu sonucu frekans analizi sonuçları da destekler niteliktedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Son yıllarda meslekî ve teknik eğitim ile ilgili somut ve yararlı adımlar atılmaya başlamıştır. Bu adımlardan biri de meslekî ve teknik eğitimin yol haritasını belirleyecek olan meslekî ve teknik eğitim strateji belgesidir. Bu strateji belgesi, millî eğitim bakanlığı koordinesinde, türkiye’de meslekî ve teknik eğitimi geliştirmek, iş dünyasının talep ettiği nitelikli insan gücünü yetiştirmek, böylece diğer ülkelerle rekabette üstünlük sağlamak ve verimlilik, etkililik esasına dayalı sürekli gelişme ve iyileşmeyi gerçekleştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Mesleki ve teknik eğitim strateji belgesinin, mesleki ve teknik eğitim hakkında genel değerlendirme, yakın geleceğe ait ekonomik ve sosyal eğilimler kısmındaki 11, 13, 14, 16, 17, 18 ve 34. maddelerinde de belirtilen aşağıdaki konular anahtar öncelikler olarak görülmektedir.

Dünyada meslekî ve teknik eğitimin önemi konusunda bütün kesimlerde son yıllarda farkındalık oluşmuş ve meslekî ve teknik eğitim çok önemli bir konuma gelmiştir. Bilgi, beceri ve yetkinliğe dayalı meslekî ve teknik eğitim giderek önem kazanmaktadır.

Meslekî ve teknik eğitim sistemi, küresel yenikliklere ve değişimlere açık, işgücü piyasası analizlerine dayalı, bireyi istihdama yönlendiren, yeterliliğe dayalı ve hareketliliği (mobility) esas alan bir yapıya doğru ilerlemektedir.

Ekonomilerin küreselleşmesi ile birlikte işgücünün hareketliliği ön plana çıkmıştır. Meslekî ve teknik eğitimin uluslararası standartlar ve kriterler çerçevesinde planlanması, uygulanması mezunların hareketliliğine önemli katkı sağlayacaktır. Hareketliliği destekleyen diğer önemli unsur da mezunların yabancı dil becerisine sahip olmasıdır. Bu nedenle yabancı dil becerisini kazanma öncelikli hale gelmiştir. Meslekî ve teknik eğitimde yabancı dil becerisine daha fazla önem verilmelidir.

Uluslararası kurum ve kuruluşların meslekî ve teknik eğitime ilişkin öncelikleri arasında meslekî ve teknik eğitimin:

- İşgücü piyasalarının ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda gerçekleştirilmesi,
- Okul, kurum ve sektör işbirliği içerisinde katılımcı bir anlayışla yapılması,
- Öğrencilerinin, ulusal ve uluslararası istihdamlarına imkân sağlayacak şekilde yetiştirilmesi,
- Arz ve talep dengesi çerçevesinde yapılması, erişimine ilişkin tüm engellerin kaldırılması,
- Programları hazırlanırken ulusal yeterliliklerin yanı sıra uluslararası standartların ve yeterliliklerin de dikkate alınması,

- Sürekli geliştirilmesi ve kalitesinin yükseltilmesi konuları yer almalıdır.

Avrupa Birliği tarafından 2011-2020 dönemi için aşağıdaki hedefler belirlenmiş, bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik kısa ve orta vadeli eylem planları hazırlanmıştır.

• Özellikle başlangıç seviyesindeki meslekî eğitim ve öğretimin kalitesinin, verimliliğinin ve çekiciliğinin artırılması, öğretmenlerin ve idarecilerin niteliklerinin iyileştirilmesi, meslek eğitimi ve işgücü piyasası arasındaki bağların kuvvetlendirilmesi,

• Yetişkinlerin meslekî eğitim ve öğretime devam etmelerinin teşvik edilmesi, meslekî eğitim ve öğretimde uluslararası hareketliliğin geliştirilmesi,

• Meslekî eğitim ve öğretimin her aşamasında yaratıcılığın, yenilikçiliğin ve girişimciliğin artırılması, bilişim teknolojilerinin kullanımının teşvik edilmesi,

• Meslekî eğitim ve öğretimin özellikle özel politika gerektiren grupların ve bireylerin istihdam edilebilirliğini arttırmasıdır.

Teknolojideki ve mesleklerdeki hızlı değişim, gelişen her teknolojiyi okula taşımanın sürdürülebilirliğini adeta imkânsız kılmaktadır. Okullarda mesleğe ait temel bilgiler, değerler ve beceriler verilmeli, mesleğe ait ileri düzeyde beceri eğitimi ise gerçek ortamlarda yani işyerlerinde verilmelidir. Öğretmenlerin meslekî yeterlilikleri işgücü piyasalarının talepleri ile örtüşmeli, okullarda bulunan her türlü donanım ile ilgili fırsat eşitliği sağlanmalı, bütün

müfredat yeterliliğe dayalı ölçülebilir ve kalite güvencesi sağlanmış bilgi, beceri ve yetkinlikleri içermelidir.

OECD'nin 2007-2010 yılları arasında sürdürdüğü "İş İçin Öğrenme" (Learning for Jobs) konulu çalışmanın sonuç raporunda katılımcı tüm ülkelere ve kamuoyuna iş piyasasının ihtiyaçları, öğretmenler ve eğitimciler, işyeri eğitimi ve politika araçları konularında politika önerilerinde bulunulmuştur. Bu önerilere göre öğrenmeyi daha etkin ve verimli hale getirmek için eğitim ile iş bağlantısı iyi kurulmalı ve aynı zamanda öğrenme doğrudan işyerlerine, çıraklık eğitimine ve diğer işyerindeki eğitim ortamlarına taşınmalıdır. Eğitim ile çalışma hayatı arasındaki bağlantıyı bütün düzeylerde sağlayabilmek için hükümet ile işverenler ve sendikalar arasında etkili bir ortaklık kurulmalıdır. Öğrenciler ve mezunlar istatistikî veriler ve güçlü kariyer sistemi ile işgücü piyasasına giriş öncesinde bilgilendirilmelidir.

En önemlisi ise mesleki ve teknik anadolu liselerin turizm bölümleri için eskiden olduğu gibi yabancı dil hazırlık sınıflarının tekrar konulması veya yabancı dil eğitiminde daha etkin uygulamaların gerekliliği ortaya çıkmıştır. Uluslararası turizm hareketlerin olduğu ülkemizde turistik işletmelerde sunulan hizmetin ön şartı yabancı dil bilgisinden geçmektedir.

KAYNAKÇA

- BOYLU, Y., (2009). Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri okullara ilişkin beklenti ve değerlendirmeleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (4) 933-954.
- BULUÇ G. (1992, Aralık,). *Turizm ve otel işletmeciliği eğitiminde stajın önemi*, Turizm Eğitimi Konferansı-Workshop 9–11. Ankara, s.365- 368.
- CHRISTOU, E. (1999). Hospitality management education in Greece: An exploratory study, *Tourism management*, Volume 20, Number 6, 683-691.
- ÇETİN, Ş. (2005), Öğrenci stajlarında yararlanılan dersler üzerine ampirik bir araştırma: Mersin üniversitesi turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu örneği, *Anatolia: Turizm araştırmaları dergisi*, Cilt:16, Sayı 2., s.154-169.
- EMİR, ARSLAN VE KILIÇKAYA (2008). Turizm işletmeciliği ve otelcilik ve programı öğrencilerinin staj uygulamaları hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(11) s.275.
- EŞME, İ. (2007). *Mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumu ve sorunlar*, YÖK Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı, Ankara.
- GÜROL, M. (1997). *Okul-sanayi işbirliği*, Pegem Yayınevi, Ankara.
- HACIOĞLU N. KAŞLI M. ŞAHİN S. ve TETİK N. (2008). *Türkiye'de turizm eğitimi*, Detay Yayıncılık, Ankara.

- HACIOĞLU, N., KAŞLI, M., ŞAHİN, S. VE TETİK, (2008). *Türkiye’de turizm eğitimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- KOZAK, N. (2005). *Staj Dosyası 1: Öğrencilerin yaşadıkları sorunlar, Staj Dosyası 2: Sektörün ve turizm programlarının görüşleri, Staj dosyası 3: Turizm sektöründe staj üzerine bazı görüşler*, <http://kariyer.turizm gazetesi.com/articles/article.aspx?id=25083> (Erişim: 28.05.2016)
- MEB, (2009). Eğitimi araştırma ve geliştirme dairesi başkanlığı, Anadolu otelcilik ve turizm meslek liselerindeki uygulama birimlerinin amacına uygunluğunun değerlendirilmesi, Ankara, s.15.
- MEB, (2013-2017). Mesleki ve teknik eğitim strateji belgesi ve eylem planı, s.11.
- ÖZEKİN, M., (2010). “Beceri eğitimi kapsamında leonardo da vinci programına katılan otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencileri üzerine bir araştırma”, *Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Eğitimi A.B.D.*, Ankara, s.5.
- PELİT, E. VE GÜÇER, E. (2006). Turizm eğitimi alanında öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin turizm işletmelerinde yaptıkları stajları değerlendirmeleri üzerine bir araştırma, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1. s.139-168.
- RESMÎ GAZETE, (24 Mart 2016). Meslekî yeterlilik kurumu meslekî yeterlilik belgesi zorunluluğu getirilen mesleklere ilişkin tebliğ 2016/1, Madde 3-2.
- ÜNLÜÖNEN K. ve BOYLU Y. (2005). Anadolu otelcilik ve turizm meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin beklenti ve algılamalarındaki değişimin karşılaştırılması (2000–2001 ve 2003–2004 Öğretim Yılları), *Milli Eğitim Dergisi*, Bahar 2005 Yayın Yılı:133, Sayı. 166.
- ÜNLÜÖNEN, K., (2000). Turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarının öğrenci beklentileri ve algılamaları açısından değerlendirilmesi, *Gazi üniversitesi ticaret ve turizm eğitim fakültesi dergisi*, 3., s.218).

Extensive Summary

Development of Variables Results of the Anatolian Vocational and Technical High School Tourism Department Students During the Training Process in the EU Countries

Vocational and Technical Anatolian High Schools, for the purposes of Turkish national education are secondary educational institutions that students who complete primary education could continue and get occupations to contribute to the national economy. The students has to join an internship in the tourism establishments for certain days of the week during their education in vocational training.

Newly formed professional occupations occurred due to new technological changes, that also causes changes in information, skills and talents. Qualified man power can only be achieved with efficient and high quality tourism education and training. Students theoretical knowledge that was gained during the vocational training can turned into practicaly by using two methods. One of is training facilities and areas of the education institution, and second one is training at tourism establishments as well.

The most important problems of the tourism sector are lack of qualified personnel, seasonal work, observed deficiencies in terms of the social rights, low wages, the length of working hours, poor health conditions in the living environment, the risk of losing their jobs in low seasons and substitution of qualified ones with the unqualified ones etc.

All these and similar problems have an impact on qualified personnel leaving the tourism industry. In addition, the policy that reduces personnel expenses in recent years has led to many tourism establishments are looking for more student interns in their human resources.

Internship means the experience of using theoretical and professional knowledge with the academic information they receive into real-life and in other words conversion of gained information into behavior by experience. Some of the tourism establishments forget that they are practicing and looking forward to learn the job during the internship and has started to see them as a cheap labour.

Business accidents, occupational diseases and illnesses insurance is implemented to the students training at the enterprices according to the vocational training law no 3308 stated by national ministry of education in Turkey. The insurance burden by schools instead of

enterprises, and paying less than the minimum wage for students has increased a demand to the internship students even more.

In this study, previous studies were evaluated with the research of the findings obtained through questionnaires, has been supported in solutions of other literature. Secondary level tourism education of students, the job findings related to development of variables will be identified, analyzed according to their demographic characteristics differences during job training and what kind of features should the samples have will be cleared. The main purpose of school-business cooperation is to enable students to complete their studies and also provide the opportunity to prepare in a professional field.

This cooperation programs are working to achieve these goals based on fundamental concepts such as common responsibilities to get the appropriate level of available resources, youth and community services, enrichment training facilities (Gürol, 1997: 58):

- To make learning more meaningful and functional, to bridge the gap between theory and practice, to make the work of the class associated with the actual operating conditions,
- To provide general and special qualifications in business skills, knowledge acquisition to improve conventional attitudes and behaviors,
- To ensure the necessary coordination between the workplace and the school,
- To supply formal training services creating vocational training opportunities in private and business branches,
- To provide economic opportunities to students who can not continue their education due to economic reasons,
- To facilitate compliance in the transition from school to working life,
- To take advantage of available opportunities and resources of the community and the industry,
- To widen the scope of general and vocational education schools of education services.

Serious difficulties are experienced in the field of training between formal educational institutions and enterprises operating in the tourism sector. The expectations from the internship and trainee of tourism enterprises and training institutions are extremely different from each other. For educational institutions practical training is the part of the education and progress.

Most importantly, for the tourism departments of the vocational and technical high schools, as it was before the foreign language preparatory class education system must be put back or the necessity of more effective implementation at language teaching is emerged. Pre requisite for services provided in the tourist business is through knowledge of foreign languages.